

PHÁT HUY GIÁ TRỊ VÀ SỨC MẠNH VĂN HÓA TRONG PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG Ở TỈNH QUẢNG NINH

TRẦN QUANG HOÀNG

Email: tranquanghoang_tgqn@yahoo.com.vn

Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy Quảng Ninh

PROMOTING CULTURAL VALUES AND STRENGTHS IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN QUẢNG NINH PROVINCE

TÓM TẮT

Quảng Ninh được ví như một "Việt Nam thu nhỏ" với nhiều giá trị văn hóa đặc sắc riêng có.

Nơi đây là một trong những cái nôi của giai cấp công nhân Việt Nam, với di sản tinh thần vô giá "Kỷ luật và Đồng tâm". Văn hóa Quảng Ninh là nơi hội tụ, giao thoa, thống nhất trong đa dạng; nơi Đức vua Trần Nhân Tông hóa

Phật, phát tích của thiền phái Trúc Lâm Tam Tổ cùng hàng trăm di tích lịch sử, văn hóa vật thể, phi vật thể đặc sắc của hơn 20 dân tộc và hệ thống thiết chế văn hóa đạt tiêu chuẩn quốc tế là cơ sở, tiền đề đưa Quảng Ninh phát triển bền vững. Tuy nhiên, việc đầu tư cho phát triển văn hóa chưa tương xứng với phát triển kinh tế xã hội; đời sống hưởng thụ văn hóa của một bộ phận người dân còn thấp, sự chênh lệch về hưởng thụ văn hóa giữa các vùng miền, khu vực.

Để cải thiện tình hình trên cần phải đưa ra nhiều giải pháp trước mắt và lâu dài trong đó tập trung lấy phát triển con người, bảo đảm và cải thiện dân sinh làm mục đích; lấy phát triển văn hóa, xây dựng văn minh sinh thái, tiết kiệm tài nguyên và bảo vệ môi trường làm trọng điểm; Xây dựng con người Quảng Ninh "năng động, sáng tạo, hào sảng, lành mạnh, văn minh, thân thiện"...

Từ khóa: Giá trị văn hóa, Sức mạnh, Quảng Ninh, phát triển bền vững

ABSTRACT

Quang Ninh is considered as "Little Vietnam" with many unique cultural values. It is one of the origins of the Vietnamese working class with an invaluable spiritual legacy of "Discipline and Unity".

Quang Ninh is a place of cross culture and unity. It is also the one where King Tran Nhan Tong turned into Buddha, the generation of Truc Lam Tam To, hundreds of unique historical, tangible and intangible relics of more than 20 ethnic groups and the system of cultural institutions meeting international standards are the foundation and premise for Quang Ninh to develop sustainably.

However, the investment in cultural development is not commensurate with the socio-economic development; the cultural acquisition of the people is still low as well as the difference in cultural acquisition among regions.

In order to improve the situation, it is necessary to offer both short and long-term solutions focusing on human development, ensuring and improving the population, promoting cultural development, building ecological civilization, preserving natural resources and protecting the environment as the goals" and forming "dynamic, creative, generous, healthy, civilized, friendly style" of Quang Ninh people as well.

Keywords: Cultural value, Quang Ninh, Cultural strengths, Sustainable development

Cố Thủ tướng Phạm Văn Đồng khi nhắc đến Quảng Ninh đã ví Quảng Ninh như một Việt Nam thu nhỏ, có thiên nhiên hùng vĩ, tươi đẹp và những giá trị văn hóa đặc sắc, riêng biệt. Nơi đây được biệt đên là một trong những cái nôi của giai cấp công nhân Việt Nam, với di sản tinh thần vô giá “Kỷ luật và Đồng tâm”. Cố Vịnh Hạ Long là Di sản - kỳ quan thiên nhiên thế giới, có giá trị khác biệt đặc sắc của Vịnh Bái Tử Long. Xã hội, con người Quảng Ninh là nơi hội tụ, giao thoa, thống nhất trong đa dạng của nền văn minh sông Hồng; nơi Đức vua Trần Nhân Tông hóa Phật, phát tích của thiên phái Trúc Lâm Tam Tổ cùng hàng trăm di tích lịch sử, văn hóa đặc sắc, hệ thống thiết chế văn hóa đạt tiêu chuẩn quốc tế là cơ sở, tiền đề đưa Quảng Ninh phát triển bền vững. Văn hóa Quảng Ninh chính là sự kết hợp hài hòa giữa tinh hoa văn hóa truyền thống được chắt lọc từ nhiều vùng miền trong cả nước và văn hóa hiện đại ra đời trong cuộc sống công nghiệp, cùng với sự giao thoa văn hóa hội nhập quốc tế hiện nay. Đó là thế mạnh, là nguồn lực to lớn để làm nên sức mạnh trường tồn của vùng đất phen dậu Tổ quốc; là tiền đề để Đảng bộ, chính quyền, Nhân dân các dân tộc trong tỉnh hiện thực hóa mục tiêu "xây dựng Quảng Ninh trở thành tỉnh dịch vụ, công nghiệp hiện đại, là một trong những trung tâm phát triển năng động, toàn diện của phía Bắc".

Được ví như hình ảnh nước Việt Nam thu nhỏ với đầy đủ các tài nguyên vô hạn và hữu hạn, Quảng Ninh - mảnh đất địa đầu vùng Đông Bắc mang trong mình những giá trị riêng biệt. Quảng Ninh là nơi có nguồn tài nguyên thiên nhiên phong phú, độc đáo; nơi lưu giữ các giá trị nổi bật toàn cầu của di sản, kỳ quan thiên nhiên thế giới Vịnh Hạ Long; nơi Đức vua Trần Nhân Tông hóa Phật, phát tích của thiên phái Trúc Lâm Tam Tổ cùng hàng trăm di tích lịch sử, văn hóa đặc sắc. Bên cạnh đó, Quảng Ninh còn là cái nôi của giai cấp công nhân Việt Nam, có truyền thống cách mạng của giai cấp công nhân vùng Mỏ với di sản tinh thần vô giá “kỷ luật và đồng tâm”. Con người, xã hội Quảng Ninh còn là nơi hội tụ, giao thoa, sự thống nhất trong đa dạng của nền văn minh sông Hồng - văn hóa biển - Văn hóa miền núi phía Bắc. Văn hóa Quảng Ninh là sự kết hợp hài hòa giữa những tinh hoa văn hóa truyền thống được chắt lọc từ nhiều vùng miền trong cả nước và văn hóa hiện đại ra đời trong cuộc sống công nghiệp. Suốt chiều dài lịch sử, các thế hệ người dân Quảng Ninh đã hội tụ nơi dải đất địa đầu Tổ quốc, cùng nhau đồng lòng, chung sức vượt qua khó khăn, gian khổ, tập hợp, đoàn kết, chia sẻ, đùm bọc, giúp đỡ lẫn nhau làm xoay chuyển tình hình, giải quyết được những mục tiêu đột phá.

Bên cạnh đó, Quảng Ninh còn được biết đến là một vùng đất được thiên nhiên ưu đãi, ban tặng nhiều cảnh quan, di sản có giá trị, là nơi có nguồn tài nguyên thiên nhiên phong phú, có biển, có rừng, có

đồng bằng, có hải đảo, có đường biên giới quốc gia. Sở hữu kho tàng di sản văn hóa vật thể và phi vật thể phong phú, đa dạng, đặc sắc với 630 di sản văn hóa vật thể là những đình, chùa, đền, miếu, danh lam thắng cảnh, di sản, kỳ quan thiên nhiên thế giới và gần 3000 hồ sơ di sản văn hóa phi vật thể là những phong tục, tập quán, trò chơi dân gian, lễ hội của hơn 20 dân tộc. Ngoài ra, hệ thống thiết chế văn hóa mang tầm tầm cỡ châu lục và thế giới, đạt tiêu chuẩn quốc tế (như: Bảo tàng, Thư viện, Công viên hoa Hạ Long, Quảng trường 30/10, Cột Đồng hồ, Cung Quy hoạch, triển lãm và hội chợ,...). Kết hợp và phát huy tối đa vai trò của các thiết chế văn hóa đó là các hình thức quảng bá, giao lưu văn hóa thông qua các loại hình lễ hội, sự kiện văn hóa, thể thao có thương hiệu quốc gia, quốc tế được tổ chức hàng năm, thu hút đông đảo người dân tham gia (như: Lễ hội Xuân Yên Tử, Lễ hội Xuân Ngọa Vân, Lễ hội Tiên Công, Lễ hội Carnaval, Xiếc quốc tế...).

Việc Quảng Ninh đầu tư, tôn tạo, phát huy các giá trị và quảng bá hình ảnh một cách bài bản mà nhiều công trình văn hóa của đã thực sự trở thành địa danh nổi tiếng toàn cầu, mở ra cơ hội lớn trong giao lưu, hội nhập, phát triển văn hóa, du lịch. Cùng với đó, các loại hình di sản văn hóa phi vật thể tiếp tục được bảo tồn, phát huy và dần trở thành sản phẩm du lịch đặc trưng. Đời sống vật chất và tinh thần của nhân dân được cải thiện và nâng cao; khoảng cách về mức hưởng thụ văn hóa giữa đô thị và nông thôn đã dần được thu hẹp. Phong trào "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa", xây dựng nông thôn mới, đô thị văn minh, "Học tập và làm theo gương Bác Hồ", các phong trào thi đua yêu nước ngày càng lan tỏa sâu rộng. "Nụ cười Hạ Long" đã trở thành văn hóa, phong cách ứng xử của người Quảng Ninh trong mắt bạn bè cả nước và quốc tế.

Tuy nhiên, văn hóa vẫn chưa thực sự trở thành nguồn lực quan trọng để xây dựng và phát triển kinh tế - xã hội bền vững. Thiếu cơ chế, chính sách đủ mạnh để thúc đẩy kinh tế trong văn hóa, văn hóa trong kinh tế. Việc đầu tư bảo tồn, phục hồi gắn với phát huy giá trị di sản văn hóa chủ yếu mới chỉ tập trung ở vùng đô thị. Nhiều loại hình nghệ thuật dân tộc đặc sắc được công nhận là di sản văn hóa phi vật thể nhưng chưa được khai thác hiệu quả. Một số lễ hội, truyền thống văn hóa tốt đẹp của đồng bào dân tộc thiểu số đang có xu hướng mai một nhưng việc đầu tư phục dựng, gìn giữ còn khó khăn. Môi trường văn hóa có mặt bị đe dọa. Hệ giá trị nhân cách với các chuẩn mực về đạo đức, lối sống con người Quảng Ninh trong thời kỳ mới bước đầu hình thành, tính bền vững chưa cao. Đời sống, việc làm và sự thụ hưởng văn hóa của một bộ phận người dân ở vùng sâu, vùng xa, vùng đồng bào dân tộc còn thấp, có khoảng cách khá xa so với các khu vực đô thị trong tỉnh.

Thế giới đang bước vào cuộc Cách mạng 4.0 với những đột phá khoa học và tiến bộ công nghệ. Sự phát triển mạnh mẽ và quốc tế hóa của công nghệ thông tin, truyền thông giải trí, cùng với quá trình giao lưu văn hóa đã và đang tạo ra nhiều thuận lợi nhưng cũng đặt ra không ít khó khăn, thách thức đối với công tác bảo tồn, quản lý văn hóa và xây dựng con người. Văn hóa ngày càng trở thành nguồn lực nội sinh quan trọng nhất cho sự phát triển bền vững. Yêu cầu thu hẹp khoảng cách giàu nghèo, sự chênh lệch về hưởng thụ văn hóa giữa thành thị và nông thôn, giữa các khu vực dân cư đang là một vấn đề lớn không chỉ của cả nước mà còn là của các tỉnh, thành phố, trong đó có Quảng Ninh.

Bên cạnh những điều kiện thuận lợi do thiên nhiên ưu đãi, ban tặng, Quảng Ninh còn là địa phương có nhiều xã, thôn, bản đặc biệt khó khăn; nhiều vùng phải chịu ảnh hưởng từ thiên tai, biến đổi khí hậu; điều kiện phát triển kinh tế- xã hội ở một số nơi còn hạn chế; kết quả giảm nghèo chưa bền vững; trình độ dân trí, mức sống, khoảng cách hưởng thụ văn hóa, khả năng tiếp cận các dịch vụ y tế, giáo dục, thị trường, việc làm,... giữa miền Đông với Miền Tây, giữa miền núi, biên giới, hải đảo với thành thị vẫn còn khá xa. Đây chính là những thách thức chủ yếu, cần bản đòi hỏi các cấp ủy, chính quyền, các địa phương trong tỉnh tiếp tục nỗ lực phấn đấu và có quyết tâm chính trị cao mới có thể thực hiện hiệu quả khâu đột phá thứ 3.

Để xây dựng một bản sắc văn hóa riêng biệt trên cơ sở tiếp thu tinh hoa văn hóa của cả dân tộc và thế giới tạo nên một hình ảnh về vùng đất, con người Quảng Ninh đáp ứng yêu cầu của thực tiễn trong thời gian tới cần quan tâm tới một số giải pháp:

Thứ nhất, Cần nhận thức sâu sắc, Văn hoá là hồn cốt của dân tộc, là nền tảng tinh thần vững chắc của xã hội, là sức mạnh nội sinh quan trọng bảo đảm sự phát triển kinh tế- xã hội bền vững của tỉnh. Các cấp ủy đảng, chính quyền từ tỉnh đến cơ sở cần tập trung thực hiện có hiệu quả Kết luận số 76-KL/TW của Bộ Chính trị về tiếp tục thực hiện Nghị quyết số 33-NQ/TW của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khoá XI về xây dựng và phát triển văn hoá, con người Việt Nam đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững đất nước; Nghị quyết số 11-NQ/TU của BCH Đảng bộ tỉnh khoá XIV về xây dựng và phát triển văn hóa, con người Quảng Ninh. Trong đó, đẩy mạnh hơn nữa công tác truyền thông, quảng bá về vùng đất, con người, các sản phẩm văn hóa, nghệ thuật của Quảng Ninh. Mỗi địa phương cần có kế hoạch, lộ trình và điều kiện bảo đảm cụ thể để thực hiện tốt nhiệm vụ bảo tồn văn hóa truyền thống, văn hóa vật thể và phi vật thể. Coi trọng việc giữ gìn và phát huy đặc trưng tốt đẹp của các dân tộc thiểu số; các giá trị đặc sắc về

văn hóa biển đảo, văn hóa công nhân vùng mỏ; khắc sâu, nhân rộng những truyền thống văn hóa tốt đẹp. Chú trọng công tác tuyên truyền, giáo dục lịch sử truyền thống, lý tưởng, đạo đức, lối sống văn hóa cho thế hệ trẻ Quảng Ninh.

Thứ hai, Tập trung rà soát, đánh giá thực trạng để sử dụng hiệu quả hơn, tích cực hơn các điểm di tích, danh thắng, các mô hình nhà văn hóa phường, xã; trung tâm học tập cộng đồng, trung tâm văn hóa cấp huyện và khu vực,... góp phần nâng cao chất lượng hưởng thụ văn hóa của các tầng lớp nhân dân ở địa phương và là điểm đến du lịch cộng đồng hấp dẫn. Tiếp tục duy trì và nhân rộng các mô hình văn hóa công cộng, như: phố đi bộ, lễ hội, biểu diễn văn nghệ đường phố, câu lạc bộ dân vũ, các cuộc giao lưu văn hóa, thể thao, sinh hoạt truyền thống (như: Hát Đối, hát Giao duyên, hát Then, hát Đúm, hát Soóng Cọ, hát Nhà tơ, hát múa Cửa đình,...). Quan tâm định hướng, tạo điều kiện để Hội Văn học Nghệ thuật, Hội Văn nghệ dân gian, các nghệ nhân, đội ngũ văn nghệ sỹ của tỉnh thường xuyên sáng tác các tác phẩm ca ngợi quê hương, đất nước, văn hóa và con người Quảng Ninh để nâng cao nhận thức, bồi đắp tình cảm tốt đẹp trong mỗi người dân Quảng Ninh và bạn bè, du khách trong nước, quốc tế.

Thứ ba, Văn hóa phải được đặt ngang hàng với chính trị, kinh tế; kết hợp các mục tiêu kinh tế với các mục tiêu xã hội trong từng lĩnh vực, trong từng địa phương. Xây dựng văn hóa giàu bản sắc ngay trong chính trị và kinh tế, chăm lo xây dựng văn hóa trong Đảng, trong các cơ quan nhà nước và các tổ chức chính trị - xã hội, coi đây là nhân tố quan trọng để xây dựng hệ thống chính trị trong sạch, vững mạnh. Thực chất là tập trung xây dựng Đảng trên cả 4 mặt: Chính trị, tư tưởng, lý luận và đạo đức, bảo vệ vững chắc nền tảng tư tưởng của Đảng theo tinh thần Nghị quyết số 35-NQ/TW của Bộ Chính trị. Trong đó, trọng tâm là xây dựng đội ngũ cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức, người lao động có phẩm chất đạo đức, tận tụy, hết lòng phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân, gắn bó mật thiết với nhân dân; đẩy mạnh việc học tập và làm theo Bác để xây dựng, bồi đắp, phát huy những phẩm chất tốt đẹp của cán bộ, đảng viên theo gương sáng của Hồ Chủ tịch, đồng thời kiên quyết, kiên trì thực hiện nghiêm túc Nghị quyết Trung ương 4, khóa XII. Tiếp tục cụ thể hóa các tiêu chí xây dựng con người Quảng Ninh phát triển toàn diện trên cơ sở kế thừa tinh hoa văn hóa truyền thống, văn hóa biển, văn hóa công nhân mỏ và văn hóa hội nhập của thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa và cách mạng 4.0. Thực hiện tốt các chuẩn mực đạo đức, chuẩn mực nghề nghiệp, Bộ quy tắc ứng xử để khắc sâu đặc trưng con người Quảng Ninh "Năng động - Sáng tạo - Hào sảng - Lành mạnh - Văn minh - Thân thiện". Tiếp tục nhân lên nét đẹp văn hóa công sở, văn hóa

CULTURE

tổ chức, văn hóa doanh nghiệp, văn hóa doanh nhân, với ý thức thượng tôn pháp luật, dân chủ đi đôi với kỷ luật, kỷ cương, hướng đến xây dựng Quảng Ninh có "nền hành chính minh bạch, kinh tế phát triển, văn hóa đặc sắc, xã hội văn minh, nhân dân hạnh phúc".

Thứ tư, Xây dựng và triển khai thực hiện có hiệu quả Đề án phát triển kinh tế - xã hội vùng đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi giai đoạn 2021 - 2025, định hướng đến năm 2030. Trong đó, cần ưu tiên cơ chế, chính sách đặc thù tạo môi trường pháp lý thuận lợi để thu hút các doanh nghiệp vào đầu tư công nghệ tiên tiến, nâng cao chất lượng sản phẩm văn hóa ở các huyện miền núi, biên giới, vùng đồng bào dân tộc thiểu số. Nghiên cứu xây dựng quy hoạch bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa giàu bản sắc Quảng Ninh đảm bảo đồng bộ, có trọng tâm, trọng điểm; có lộ trình cụ thể và phân vùng đầu tư, khai thác dựa trên tài nguyên, thế mạnh của mỗi địa phương. Ưu tiên nguồn lực đầu tư (hạ tầng giao thông, đào tạo, thu hút nguồn nhân lực chất lượng cao, xây dựng công trình trọng điểm, các dự án động lực,...) để thu dần kháng cách chênh lệch giữa các khu vực, các tầng lớp dân cư. Chú trọng phát triển các sản phẩm văn hóa đặc trưng vùng miền để phục vụ phát triển du lịch, tạo sinh kế, thu nhập cho người dân. Làm tốt công tác bảo tồn, khôi phục các làng nghề truyền thống, đặc biệt là các di sản văn hóa của cộng đồng các dân tộc thiểu số đang có nguy cơ mai một. Khuyến khích các hoạt động sản xuất, quảng bá các loại hình văn hóa phi vật thể, các sản phẩm thủ công, mỹ nghệ có giá trị cao, đồ lưu niệm mang thông điệp văn hóa thể hiện đặc trưng riêng có, phục vụ phát triển ngành kinh tế dịch vụ, du lịch của tỉnh.

Thứ năm, Phát triển công nghiệp văn hóa, quyết tâm đưa văn hóa trở thành một thị trường tiềm năng, hướng tới "xuất khẩu văn hóa" góp phần thúc đẩy kinh tế phát triển bền vững. Trước mắt tiếp tục khai thác thế mạnh, tiềm năng văn hóa về cảnh quan, giá trị truyền thống, âm thực vùng miền thúc đẩy ngành du lịch phát triển hơn nữa để có thể cạnh tranh với các nước trong khu vực và thế giới. Xây dựng chiến lược lâu dài tập trung phát triển ngành công nghiệp văn hóa trên các lĩnh vực (như: điện ảnh, trình diễn nghệ thuật, thời trang, âm nhạc, mỹ thuật, triển lãm, âm thực, dịch vụ vui chơi giải trí...). Trong đó, đẩy mạnh truyền thông, kêu gọi đầu tư để Quảng Ninh trở thành phim trường cho các tác phẩm điện ảnh lớn của khu vực và thế giới. Đưa cảnh quan nổi trội, văn hóa đặc sắc riêng có của Quảng Ninh trở thành chất liệu sáng tạo cho các nhà thiết kế thời trang và trở thành điểm đến không thể thiếu cho sản phẩm của các thương hiệu thời trang nổi tiếng. Lựa chọn, hoàn thiện các món ăn địa phương, nâng tầm thành nghệ thuật từ khâu sản xuất đến thưởng thức, kết nối thành điểm đến của khách du lịch và hướng tới xuất khẩu ẩm thực truyền

thống vùng miền. Đầu tư, đào tạo, mở rộng hợp tác quốc tế để Trung tâm Truyền thông tinh sáng tạo ra các tác phẩm điện ảnh, gameshow đặc sắc... quảng bá cảnh quan, văn hóa, con người Quảng Ninh và đủ sức cạnh tranh với thị trường trong khu vực và hướng ra thế giới. Có kế hoạch thường niên giới thiệu các sản phẩm văn hóa của Quảng Ninh ra nước ngoài, thu hút các sự kiện văn hóa, triển lãm của các thương hiệu nổi tiếng thế giới đến tổ chức tại Quảng Ninh.

Và thứ sáu, nhiệm vụ xây dựng nền văn hóa giàu bản sắc Quảng Ninh không chỉ dừng ở việc xây dựng và triển khai hệ thống giải pháp thực hiện mà phải bắt nguồn từ nhận thức tốt, có hành động tốt, có chính trị tốt, có kinh tế tốt mới có văn hóa tốt. Đó chính là cơ sở vững bền để giải quyết tốt vấn đề thu hẹp nhanh khoảng cách giàu nghèo và chênh lệch vùng miền trong tỉnh.

Với quan điểm xuyên suốt lấy phát triển kinh tế là trọng tâm, xây dựng Đảng là then chốt, văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, Quảng Ninh đã và đang xác định văn hóa là yếu tố cốt lõi, là thành tố hết sức quan trọng; là nền tảng, mục tiêu và động lực thúc đẩy phát triển bền vững của tỉnh. Đề giải quyết được mối quan hệ này thì một trong những điều kiện tiên quyết đặt ra là bên cạnh việc duy trì và giữ vững sự ổn định về phát triển kinh tế - xã hội, ổn định an ninh quốc phòng, giữ vững an toàn trật tự xã hội là phải đầu tư nguồn lực xứng đáng cho phát triển văn hóa; Coi văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, là động lực, mục tiêu thúc đẩy sự phát triển nhanh và bền vững và trở thành sức mạnh nội sinh giúp vùng đất và con người Quảng Ninh đáp ứng yêu cầu của thời đại và lên một tầm cao mới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nghị Quyết số 33-NQ/TW ngày 09/6/2014 của Ban Chấp hành trung ương Đảng khóa XI về xây dựng và phát triển văn hóa, con người Việt Nam đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững đất nước.
2. Nghị quyết Đại hội Đảng bộ tỉnh Quảng Ninh lần thứ XV, nhiệm kỳ 2020 - 2025
3. Báo cáo chuyên đề: Báo cáo công tác bảo tồn và phát huy các di sản văn hóa và di sản thế giới gắn với phát triển du lịch và hợp tác quốc tế.
4. Nguyễn Hồng Quân (2005) chủ biên, Quảng Ninh đất và người, Nxb Lao động xã hội.
5. Vũ Khánh Duyên, Phan Thúy Vân, Phạm Hải Yến; Hoàng Giáp dịch (2002), Di tích và danh thắng Quảng Ninh, Ban Quản lý Di tích thắng cảnh Quảng Ninh.
6. Nguyễn Phương Thảo (2016), Văn hóa vùng biển đảo Quảng Ninh qua các lễ hội truyền thống, Nxb. Khoa học xã hội.
7. Thi Sánh (2004), Quảng Ninh miền đất những trầm tích, Nxb Trẻ.